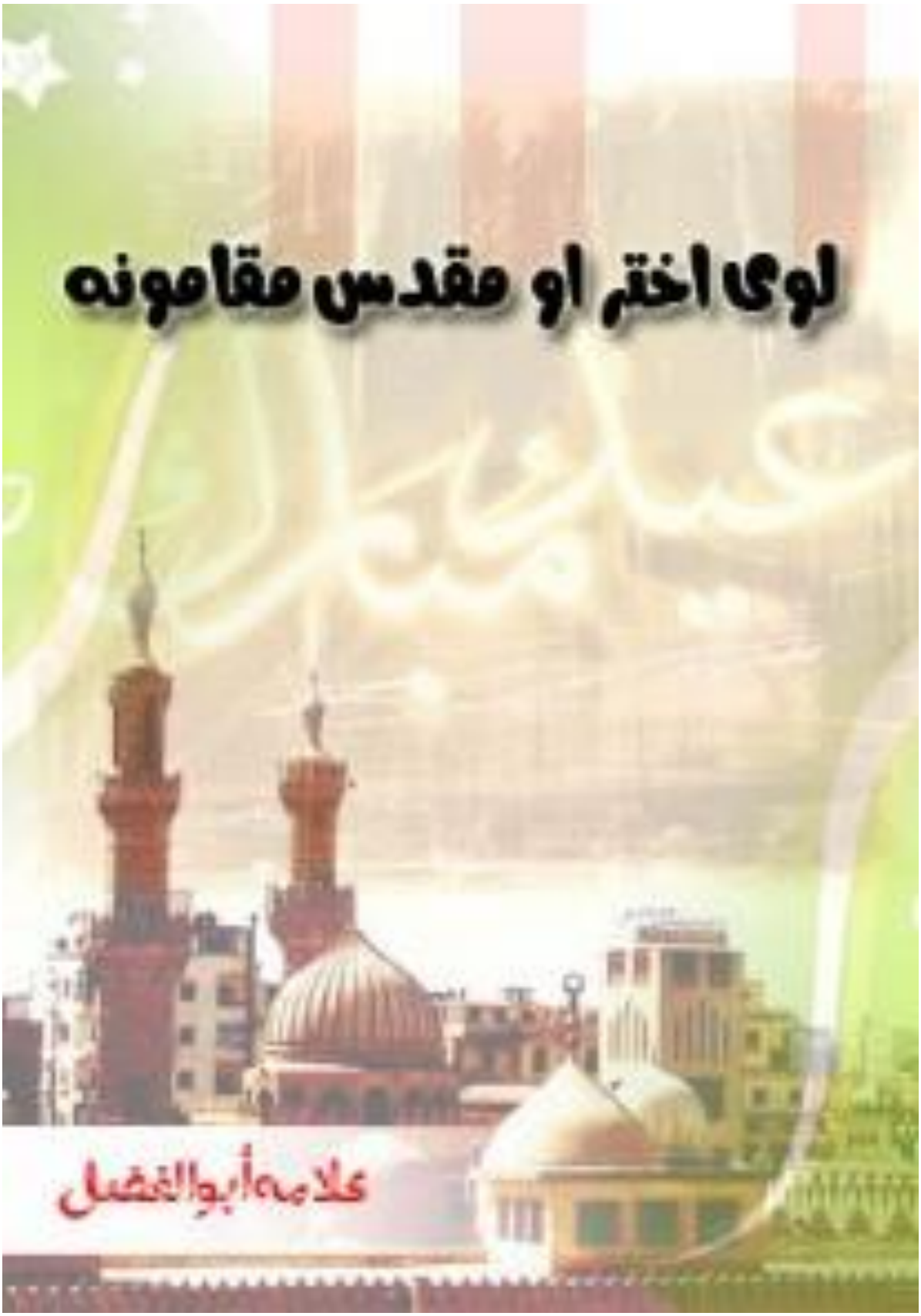

Download from: aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب پېژندنه

||||||||||||||||||||||||||||||||

د کـتـاب نـوم : لوی اختر او مقدس مقامونه

لیکوال :: علامه محمد معین الدین أبوالفضل

خـــپـرونـکـــی: بېنوا انټرنیټ پاڼه

د چاپ ټول حقوق له لیکوال او بېنوا پاڼې سره خوندي دي.

لوی اختر او مقدس مقامونه

نحمده ونصلي على رسوله الكريم

أما بعد : فأعوذبالله من الشيطن الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم.

و الفجر وليالٍ عشر (صدق الله العلي العظيم).

قدرمنو مسلمانانو ! په دې وجه چې د حج د مَراسمو د ادا کولو وخت ، او د ذي الحجې مبارکه مياشت ، او د لوی أختر مبارکي ورځې او د قربانۍ او د لوی أختر د لمانځه مبارک وختونه راروان دي ، نو په دې سبب زه غواړم چې په هغو موضوعګانو کښې ځانګړي ، عجيب او مُفصل بيانونه وتاسو ته تقديم کړم ، کوم چې له دغي مبارکي مياشتي او له دغو مبارکو موسمو سره خاص بيا د حج له مقدسي فريضې او د لوی أختر له باعظمته مراسمو سره تعلق لري .

خو په سر کي بايد ووايم چې د حج د فضيلت او د منافعو په اړه د محاسن الإسلام په (۱۴) برخه کي مونږ په خورا عجيب او نادر طرز کښې ډير مفصل بيان کړئ دئ ، نو په دې وجه په راتلونکي وخت کښې به د لاندي موضوعګانو په باب و تاسي محترمو ته تفصيلات وړاندي کړه سي:

اول :ـ د ذوالحجې (يعني د لوی أختر د مياشتي) د اولو لسو ورځو عظمت او په همدغو ورځو کښې د طاعت او عبادت فضيلت.

دوهم :ـ په دغو مبارکو ورځو کښې د تاريخي پيښو بيان.

دريم :ـ د مقامات مقدسه وو په اړه نا أشنا او نادير معلوماتونه ، لکه کعبه شريفه ، حجر أسود ، مقام إبراهيم ، د زمزم اوبه و غيره.

څلرم : ـ د لوی أختر په مبارکو ورځو کښې د عيدګاه د لمانځه او د قربانيو شرعي او سياسي فلسفې او فضائل او په دې اړه ديني أحکام .

لومړئ د دغو لسو مبارکو شپو او ورځو و فضيلت ته ځير سی !

دذوالحجې (يعني دلوی اختردمبارکي مياشتي) ړومبنی لس شپې او ورځې چې ايام العشر يې بولي يا عشرذی الحجة ورته ويل کيږي، داسلام د مقدس دين له نظره اودارنګه دتاريخي واقعاتو په إعتبار اوله دي سره سره دفيض اوبرکت اوالهي رحمتونو دراجلبولو په حيث په خورا عقل حيرانونکي ځانګړي ډول شرافت اوفضيلت لري.

همداسبب دئ چي الله جل جلاله دقران کريم د ﷽ والفجر ﷽ په سورت کښي په همدغومبارکو لسو شپو سره قسم کړيدئ لکه چي فرمايلي يې دي

)والفجرولیال عشرٍ. (

يعني قسم کوم زه په سهار (يعني په سهاردورځي دلوی اختر) اوپه شپولسو۱۰ (يعني چي اولي لس شپي دلوی اختردمياشتي دی) .

له حضرت ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دئ چی رسول عليه السلام فرمايلي دي (مامن ايام العمل الصالح فيهااحب من هذه الايام يعني ايام العشرقالوا يارسول الله ولاالجهاد في سبيل الله قال ولاالجهاد في سبيل الله الارجل خرج بنفسه وماله فلم يرجع من ذالک بشئ) رواه البخاري کذافي رياض الصالحين .

يعني په ورځو کي هيڅ داسي ورځ نسته چي صالح او نيک عمل دي په دوی کښي و الله (جل جلاله) ته ډير محبوب وي له دغو ورځو څخه ، يعني چي د لوی أختر د مبارکي مياشتي اولي لس ورځي دي.

له حضرت عائشې (رضي الله عنها) څخه روايت دئ چي د يو ځوان دا عادت ؤ چي کله به د ذي الحجې (يعني د لوی أختر مياشت) رابره سوه نو ده به په روژو شروع وکړه (يعني ددغي مبارکي مياشتي په ړومبيو نهو ورځو کي بې پرلپسې روژه نيوله) يو چا ددغه ځوان دغه عادت د إسلام و پيغمبر ته ورساوه ، نو د اسلام پيغمبر دَی و خپل حضور ته راوباله ، کله چي دغه ځوان دده مبارک په حضور کښي حاضر سو ، نو د إسلام پيغمبر له ده څخه پوښتنه وکړه چي کوم شي ته باعث کړئ يې پر دې باندي چي په دغو ورځو کښي روژه نيسې ؟

دغه ځوان ورته وويل چي اې د خدائ رسوله ! ځما مور او پلار دي تر تا قربان سي ، دغه مبارکي ورځي خو د حج د مناسکو د ادا کولو ورځي دي نو زه ددې اميد کوم (يعني په دې کار کښي چي په دغو ورځو کښي روژه نيسم) ددې چي الله (جل جلاله) به ما د حج کونکيو په دعا ګانو کي ورسره شريک کړي.

نو د اسلام پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) ورته وفرمايل چي : نو تاته به الله (جل جلاله) د هري روژې په بدل کښي دونه ثواب درکړي چي هغه به برابر وي له ثوابه سره د هغه سړي چي سل (۱۰۰) مريږونه ازاد کړي او سل اوښي قرباني کړي او سل اسان د غزا په لار کښي و مجاهدينو ته ورکړي . (انتهی مختصراً ، کذا في تنبيه الغافلين) .

له حضرت جابر رض روايت دئ چي نبي (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي : هر څوک چي په دغو لسو ورځو کښي روژې ونيسي نو د هري ورځي د روژې په بدل کښي به الله پاک د پوره يوه کال د روژو ثواب ورکړي .

له حضرت علي (کرم الله وجهه) څخه روايت دئ چي نبي (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي : کله د ذي الحجې لس ورځي شروع سوې ، نو کوښښ کوی په طاعت کښي ؛ ځکه دا داسي ورځي دي چي الله (جل جلاله) فضيلت ورکړئ دئ ، او شپه او ورځ يې يو شان او په يوه ډول حُرمت او عزت لري ، نو هر څوک چي په اخيري

دريمه حصه کښې د يو شپې له دغو لسو شپو څخه څلور رکعته لمونځ وکړي په دې ډول چې په هر رکعت کښې يو واري ﷺ الحمد لله ﷺ او ﷺ قل أعوذ برب الفلق او قل أعوذ برب الناس ﷺ او دري واره ﷺ قل هوالله ﷺ تر پايه پوري او دري واره ﷺ اية الكرسي ﷺ ووايي ، بيا چې کله له لمانځه څخه فارغ سي نو لاسونه پورته کړي او داسي ووايي :

سبحانَ ذي العزةِ والجبروت ، سبحانَ ذي القُدرةِ والملكوت ، سبحانَ الحيِّ الذي لايموت ، لاإله إلا هو ، يحي و يميت و هو حَي لايَموت ، سبحان اللهِ ربِّ العبادِ والبلادِ والحمدُ للهِ كثيراً طيباً مباركاً على كُلِّ حالٍ ، الله أكبرُ كبيراً ، ربُّنا جلَّ جلالُه وقدرتُه بكل مكانٍ.

بيا چې څرنګه يې خوښه سي هغه رنګه دُعا وکړي ، نو الله (جل جلاله) به و ده ته دونه ثواب ورکړي چې هغه به په مثل د ثواب د هغه چا وي چې حج وکړي او زيارت د قبر د نبي (صلى الله عليه وسلم) وکړي او جهاد في سبيل الله وکړي ، او نه به و غواړي هيڅ شئ له الله تعالى څخه مګر الله به وده ته هغه شئ ورکړي .انتهى

همدارنګه هر څوک چې په دغو لسو ورځو کښې په طاعت او عبادت ځان مشرف کړي ، نو الله (جل جلاله) به اته ۸ کرامات و ده ته ورکړي:

اول : برکت په عمر کښې.

دوهم : زيادت په مال کښې.

دريم : حفاظت او ساتنه د عيال دده .

څلرم : تويول د ګناوو دده .

پنځم : دوچنده کول د نيکيو دده .

شپږم : اسانه ګرځول د سَکراتو د مرګ پر ده باندي .

اوم : رُڼا او روښني لپاره د لير کولو د تيارو د قبر و غيره له ده څخه .

اتم : درنه ول د تلي د نيکوعملو دده .

او هر څوک چې په دغو ورځو کښې و يو مسکين ته خيرات ورکړي نو دونه ثواب به ورکړ سي لکه څوک چې ونبي يا ورسول ته صدقه ورکړي ، او هر څوک چې په دغو ورځو کښې د يو مريض او ناروغ پوښتنه وکړي نو دوني ثواب به ورکړسي لکه يو څوک چې د ټولو اولياوو او ابدالو حال پرسي وکړي ، او هر څوک چې له يوې جنازې سره د يوه مسلمان ولاړ سي په دغو ورځو کښې نو ګواکي دَى د ټولو شهيدانو له جنازې سره ولاړئ ، او هر څوک چې په دغو ورځو کښې پر يوه يتيم باندي لطف وکړي نو الله تعالى به د قيامت په ورځ دَى د خپل عَرش تر سايې لاندي کړي

، او هر څوک چې په دغو ورځو کښې و یوه مجلس ته له مجلسوځخه د عِلم حاضر سي نو ګواکي دَی حاضر سو و مجلس ته د ټولو نبیانو او رسولانو .

)کذا قال الغوث الأعظم الشيخ عبدالقادر الجيلاني ، في كتابه : الغنية لطالبي الطريق الحق. (

په لیالي عشر کښې تاریخي پیښې:

اوله (۱) تاریخي پېښه:

د ذي الحجې ، یعني د لوی أختر په اوله لسیزه کښې الله (جل جلاله) په عرفات کښې د حضرت آدم (علیه السلام) توبه قبوله کړه ، چې تفصیل یې وروسته راسي .

دوهمه (۲) تاریخي پېښه :

په دغه مبارکه لسیزه کښې حضرت إبراهیم (علیه السلام) د خلیلیت په مقام مشرف سو ، او ددې عُمده عوامِل څلور شیان وو:

اول :ـ دا چې حضرت ابراهیم ع خپل زړه د الله تعالی و تعلق او محبت ته خالي کړئ ؤ.

دوهم :ـ دا چې د نمرود و اور ته ور واچول سو او په دغه حالت کښ یې داسي مکمل تفویض د خپل ځان و الله (جل جلاله) ته وکړ چې جبرئیل ورته وویل چې که دي څه حاجت وي راته ووایه ! ده مبارک په جواب کي ورته وفرمایل چې و تاته حاجت نلرم ، بیا جبرئیل ورته وویل چې و الله پاک ته خپل حاجت ذکر کړه ! نو ده ورته وفرمایل چې د الله تعالی عِلم ځما پر حال باندي کفایت کوي له دې څخه چې په خوله سوال ورته وکړم .

دریم :ــ دا چې ده خپل مال او هستي و میلمنو او مسافرو ته صرفه کړې وه ، حتی چې ده مبارک به بې میلمانه بیخي خوراک نه کاوئ ، که به هر څونه موده میلمه پیدا نسو نو دَی مبارک به وړئ ګرځیدئ.

څلرم :ـ دا چې کله له الهي لوري د خپل ځوی حضرت اسماعیل ع په قرباني کولو سره مأمور سو ، نو د الله له حکمه سره سم یې د خپل ځوی پر غاړه باندي چاړه ورکښښووله.

دریمه (۳) تاریخي پېښه :

د کعبې شریفي بنا هم حضرت إبراهیم ع او إسمعیل ع په دغو ورځو کښې وکړه .

څلرمه (۴) تاریخي پېښه :

حضرت موسی (علیه السلام) په کوه طور کښې په مناجات او په کلیمیَت سره په دغو مبارکو ورځو کښې مشرف سو.

پنځمه (٥) تاريخي پېښه :

و حضرت داؤد (عليه السلام) ته چې د کوم مغفرت او بخښني ذکر په قرآن کريم کښې راغلئ دئ هغه هم په دغو ورځو کښې تر سره سوئ دئ .

شپږمه (٦) تاريخي پېښه:

د حُدَيبيې په ورځ چې يو زر (١۴٠٠) څلورسوو او يا په بل قول (١۵٠٠) أصحابو د سمرې تر درخته لاندې له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) سره بيعت وکړ (کوم چې په بيعت الرضوان سره مشهور دئ) هغه هم په همدغو مبارکو ورځو کښې ؤ.

اوس مطابق له ذکر سوي وعدې سره ددې خبرې و تفصيل ته پام وکړئ چې د حضرت آدم ع د توبې د قبلولو صورتحال پر څه ډول ؤ ؟

حضرت وهب بن منبِه رحمه الله تعالى فرمايلي دي چې حضرت ادم عليه السلام چې کله له جنت څخه وځمکي ته راښکته سو نودهند پر يوه غره باندې يې درې سوه کاله ژړل په داسي حال کښې چې اوښکې يې دغره په شيلو کښې بهيدلې ، داوښکوپه وجه يې ډيرې پاکيزه اوخوږې درختې راشني سوي، بياحضرت جبريل عليه السلام ورته وويل چې ولاړسه وبيت الله شريفي ته ، اوهلته ترهغه پورې صبروکړه چې دلوئ‌اختردمياشتې اولې لس ورځې درباندې راځي ، بيا چې کله دغه مبارکې ورځې شروع سي نو بيرته و الله ته په توبه او استغفار شروع وکړه ، ښايي چې الله (جل جلاله) به ستا پر ضعف او کمزورئ باندې رحمت وکړي ، نو بيا آدم ع و کعبې شريفي ته ځان راورساوئ بيا يې پر بيت الله باندې يوه هفته کامله طواف وکړ او تر داسي اندازې پورې يې وژړل چې اوښکې يې تر زنګنو پورې راورسيدلې او د ځمکې پر مخ باندې رواني سولې ، بيا يې داسي وويل

لآإله إلا أنت سبحانک اللهم و بحمدک عملتُ سُوءاً و ظلمتُ نفسي

فاغفر لي و أنت خير الغافرين و ارحمني و أنت خير الراحمين

نو الله پاک وده ته وحي وکړه چې اې آدمه ! په تحقيق سره رحمت وکړ ما پر ضعيف والي ستا او دروميِ بخښله ګناه ستا او قبوله مي کړه توبه ستا.

حضرت غوث الأعظم رح فرمايلي دي چې لکه څرنګه چې د آدم ع په دغو ورځو کي الله پاک توبه قبوله کړه دارنګه هر مسلمان چې ګناوي کړي وي او په دغو ورځو کښې و الله ته توبه وکاږي نو الله پر ده رحمت کوي ، بخښنه ورته کوي او بدئ يې الله پاک په نيکيو وربدلوي . (کذا في الغنية).

د عشراتو خَمسَه وو (يعني د پنځو لسيزو) بيان :

بسمه تعالى!

محترمو مسلمانانو ! پنځه داسي لسيزونه دي چي له جملې د پيغمبرانو څخه پنځه پيغمبران الله پاک په هغو لسيزو سره خاص کړيدي ، چي تفصيل يې په لاندي شرحه دئ :

اول (١) : د حضرت آدم (عليه السلام) لسيز ، کله چي الله (جل جلاله) حضرت حوآء (رضي الله عنها) د حضرت آدم ع د چپه طرف له قصيري او کوتاه پوښتۍ څخه پيدا کړه په داسي حال کښې چي دَی مبارک بيده ؤ ، او بيا دَی مبارک له خوب څخه رابيداره سو نو يې حضرت حوآء (رض) په داسي حال کښې وليدله چي دده په حضور کښې ناسته وه ، بيا يې ودې ته وويل چي ته د چا لپاره يې ؟ دې مبارکي ورته وويل چي زه ستا لپاره يم!

نو حضرت آدم ع ددې اراده وکړه چي مسه يې کړي ، نو له الـهي لوري وده ته وويل سول چي تر هغه پوري به حوآء نه مسه کوې چي ودې ته ددې مَهر او وروَل ورکوي ، نو آدم ع وويل:

الهي و مَـــا مَـــهرُهَـــا ؟

يعني اې الله ! مَهر ددې کوم شئ دئ ؟

الله پاک ورته وفرمايل :

هوَ أنْ تُـــصَلـــي عَلى نَبيـــي اخيرالزمان عَشراً ، فذالک مَهرُهـا.

يعني مهر ددې دادئ چي د اخيري زماني پر نبي باندي (يعني چي حضرت محمـــد [صلى الله عليه وسلم] دئ) لس کَرَته درود ووايې ، نو دا وروَل دئ ددې.

دغه لس درودونه د حضرت آدم ع لسيز بلل کيږي .

دوهم (٢) :د حضرت إبراهيم (عليه السلام) لسيز دئ، ودغه لسيز ته الله پاک په دې مبارک آيت کښې کښې اشاره کړېده :

و إذابتلى إبـراهيمَ ربّه بِكـلِماتٍ فأتمَّهُـنَّ.

يعني او در ياد کړه اې رسوله هغه وخت چي ازمايښت وکړ د إبراهيم رب دده په يو څو کلمو سره ، بيا پوره کړې ده دغه کلمې (يعني عَملي يې کړې).

له دغو کلمو څخه مراد لَس خويونه دي چي الله پاک ابراهيم ع په هغو سره مأمور کړئ ؤ ، چي پنځه له هغو څخه په سر کښې دي چي هغه :

۱ پر ککرۍ باندي سم په نيمايي يوه او بل طرف ته د سر د وريښتانو جلاکول

۲ دبريتو کوچني کول او لنډول

۳ مسواک وهل

۴ـ ۵ په خوله او په پزه اوبه رغړول دي .

او پنځه له هغوی څخه په نور بدن کښې دي ، چې هغه :

۱د نوکانو پرېکول

۲د بغلو او تخرګو ويښتان کښل

۳ ځان سنتول

۴ـ ۵ حلق العانة او خلالول د ګوتو دي .

ودغو لسو خصلتو ته د حضرت إبراهيم ع لسيز ويل کيږي .

دريم (۳) :د حضرت شُعَيب (عليه السلام) لسيز ؤ ، په دغه لسيز کښې دوه قوله دي : يو قول دادئ چې دغه لسيز عبارت دئ له هغو لسو کالو څخه چې په هغوی کښې حضرت موسی ع د حضرت شعيب ع مزدوري او شپوني وکړه .

او بل قول دادئ چې دا لسيز عبارت دئ له هغو لسو کالو څخه چې شعيب ع هغه و الله (جل جلاله) ته په ژړا تير کړل او د سترګو ديد يې پکښې ختم سو ، چې بيا بيرته الله پاک د سترګو ديد او غټ کرامتونه وروبخښل .

څلرم (۴) :د حضرت موسی (عليه السلام) لسيز دئ ، چې په دغه مبارک آيت کښې يې ذکر راغلئ دئ:

)وَ واعدنا موسی ثلاثينَ ليلةً و أتممنا ها بِعَشرٍ. (

تفصيل ددې په مختصر ډول سره دادئ چې الله پاک و حضرت موسی ع ته وفرمايل چې ته به د طور غره ته راځې او دلته به ديرش ۳۰ ورځې تيروې او هره ورځ به روژه نيسې ، بيا به زه خپل کتاب چې تورات دئ و تاته درکوم.

نو حضرت موسی ع د لوی أختر مياشت و کوه طور ته ورسوله او هلته يې مکمله مياشت روژه ونيوله ، وروسته موسی ع ته د خپلې مبارکې خولې بوی متغير او بدل معلوم سو ، نو يې د زيتون يوه ټوټه په خوله کښې کينښودله ، په دې وخت کښې الله (جل جلاله) ورته وفرمايل چې اې موسی ايا ته عالِم نه وې په دې چې د روژه دار د خولې

بوی ځما په نزد د مشکو تر بوی ډیر خوشبویه دئ ، نو په سبب ددې یې وده مبارک ته أمر وکړ چې لَس ورځي به نوري روژه نیسې ، دغه لس ورځي نو د حضرت موسی ع لسیز بلل کیږي .

پنځم (۵) : د حضرت محـــــمـــد (صلی الله علیه وآله وسلم) لسیز دئ ، چې هغه عبارت دئ له دغو ړومبنیو لسو ورځو څخه د لوی أختر د میاشتي .

(کذا قال غوث الأعظم الشیخ عبدالقادر الجیلاني رح في الغنیه) . والسلام ومن الله التوفیق .

د يوم التروية او د يومِ عرفة او عرفات په اړه شرعي معلوماتونه:

بسمه تعالى

محترمو وروڼو ! د کعبې شريفي د بنا ، او دارنګه د نورو مقاماتو مقدسه وو په اړه د بياناتو سلسله خو به جاري ساتو خو څرنګه چې يومُ التروية او يومِ عرفة بيخي رانژدې سويدي نو په دې وجه غواړم چې ددغو دوو مقدسو ورځو په ارتباط څه تفصيل درته عرض کړم .

محترمو وروڼو ! کله چې حضرت إبراهيم (ع) د کعبې شريفي بنا او تعمير وکړ او ورځخه فارغ سو (چې تفصيل يې وتاسي ته د کعبې شريفي د بنا د بيان په پاته برخو کښې راسي) نو الله پاک و حضرت إبراهيم (ع) ته حکم وکړ چې په خلګو کښې اعلان وکړه چې و دغه بيتې ته د حج د ادا کولو په خاطر راحاضر سي ، نو حضرت إبراهيم (ع) د أبو قُبَيس و غره ته وختئ او په ډير لوړ اواز سره يې و فرمايل :

أيها الناس ! أجيبوا ربكم إنَّ اللهَ يأمركم أن تَحِجوا بيته

يعني اې خلګو ! د خپل رَب د بلني إجابت وکړئ ، بېشکه الله تعالى أمر کوي تاسي په دې سره چې دده د بيتې زيارت وکړئ .

نو دغه اواز د إبراهيم (ع) د ځمکې پر مخ باندې چې کوم مؤمن سړئ يا مؤمنه ښځه وه ټولو واوريدئ ، حتى هغه چا لا هم دده اواز واوريدئ چې په دغه وخت کښې د پلرو په ملاو کښې د نطفو په شکل موجود ول ، او يا د مندو په أرحامو کښې يې قرار درلودئ ، نو دوئ ټولو د إبراهيم (ع) جواب په لَبــيکَ سره ووايه.

په همدې سبب تر قيامته پورې په حاجيانو کښې د لبــيک لبيـــک ويل جاري پاته دئ.

په دغه ورځ کښې چې هر چا د إبراهيم (ع) جواب په لبيک سره کړئ دئ نو هغه تر هغه پورې له دُنيا څخه رحلَت نه کوي چې د کعبې شريفي زيارت يې نه وي کړئ.

له إبن عباس (رضي الله عنهما) څخه روايت دئ چې له يِـمَن څخه يوه ډله و رسول (صلى الله عليه وسلم) ته راغله ، او وده مبارک ته يې وويل چې ځمونږ مَندي او پلرونه دي تر تا قربان وي د حج له فضيلتو څخه مونږ خبر کړه !

نو د إسلام پيغمبر و دوئ ته په جواب کښې داسي وفرمايل چې هر سړئ چې له خپل کور څخه د حج يا د عمرې په نيت ووزي نو هر وخت چې دَی يو قدم پورته کوي او يا يې پر ځمکه باندې ږدي نو دده له قدمو څخه ګناوي داسي دانه دانه راتويږي لکه څرنګه چې له درختي څخه ددرختو پاڼي دانه دانه رالويږي ، بيا کله چې دَی و مدينې منورې ته راسي او له ما سره په سلام اچولو روغبړ وکړي نو ملائکه له ده سره د سلام په ويلو سره روغبړ کوي ، بيا

چي کله و ذوالحلَيفې ته ورسي (چي د مدينې منورې له طرف څخه و حج ته د راتلونکيو خلګو د إحرام تړلو ځای دئ) او غسل وکړي ، نو الله (جل جلاله) دَی له ګناوو څخه پاک ګرځوي ، او کله چي ، يعني د إحرام دپاره دوې نوي جامې واغوندي نو الله پاک دده نيکۍ ورنوي کړي ، او کله چي بيا : لبيک اللهم لبيکَ ووايي نو الله تعالی و ده ته په لبيکَ وَ سَعدَيکَ سره جواب ورکوي او داسي ورته فرمايي چي :

اورم زه کلام ستا (يعني اې بنده ځما) او ګورم و طرف ستا ته (يعني په بلا کيفه کتلو سره).

او کله چي داخل سي و مکې شريفي ته بيا طواف وکړي او د صفا او مروی په منځ کښې سعي وکړي نو الله پاک ښيګڼي او نيکۍ له ده سره پيوسته کړي ، او کله چي پر عرفات باندي ودريږي او د خلګو اوازونه او ژړاوي د خپلو حاجاتو په غوښتلوسره پورته سي ، نو الله تعالی د اوو اسمانو پر ملائکو باندي په دوی سره فخر شروع کړي ، بيا ووايي الله پاک و ملائکو ته چي اې ملائکه وو ځما او اې باشنده ګانو د اسمانو ځما ! ايا نه ګورۍ تاسي و بندګانو ځما ته چي راغلي دي وماته له هره ليري ځايه څخه په داسي حال کښې چي سرونه يې ببر دي او په ګرد او غبار سپيره سويدي او مالونه يې صرف کړيدي او خپل بدنونه يې سترې کړيدي ، نو ځما دي په خپل عزت قسم وي او ځما دي په خپله لويي سره قسم وي او ځما دي په خپل کَرم او مهرباني سره قسم وي چي خامخا به وبخښم زه خامخا ګنهګار د دوی ، له وجي د نيکوکار د دوی ، او خامخا به راوباسم دوی له ګناوو څخه په شان د هغې ورځې چي د دوی مندو و دوی ته تَئ ورکاوئ.

بيا چي کله دوی شيطانان وولي او سرونه وخريي او بيا د کعبې شريفي زيارت وکړي (يعني د طواف زيارت دپاره) نو يو نعره کونکئ له باطن څخه د عرش داسي نعره وکړي (يعني ودغو حاجيانو ته) چي : إرجـــعوا مغفورًا لـَکم.

يعني وګرځئ و خپلو کورو ته په داسي حال کښې چي بخښه وکړه سوه تاسي لره.

پوه سه ! چي د لوی أختر د مبارکي مياشتې اتمه ورځ يومُ التروية بلله کيږي ، او هغه ورځ ده چي حجاج کرام له مکې مکرمې څخه و مِنـــی ته ځي ، ودې ورځې ته يوم التروية له دوو وجو څخه ويل کيږي :

اول له دې وجی چي په دغه ورځ کښې و مِنـــی شريفي ته د روانيدلو په وخت کښې حاجيان د زمزم اوبه چښي او په دغو اوبو سره غسل کوي .

اګر چي دا کار خو حاجيان هره ورځ کوي ، خو په دغه ورځ کښې په دې کار کي دوی ډير زياتوب کوي ، خصوصًا په قديمو زمانو کښې.

دوهم له دې وجي چي د اتم په شپه حضرت إبراهيم (ع) په خوب کښې وليدل چي خپل ځوی حضرت إسماعيل (ع) ذبحه کوي ، نو کله چي سهار سو بيا يې په دغه خپل خوب کښې تروية يعني فکر او سوچ وهل شروع کړ ،

چي ايا دا به شيطاني خوب وي او که به رَحمـــاني وي ، او دغه ټوله ورځ يې په همدغه سوچ کښې تيره کړه ، دلوی أختر په نهمه شپه يې بيا خوب وليدئ چي ورته وويل سول چي :

إفعَــل ما تؤمَر ، يعني اې ابراهيمه ! هغه کار وکړه کوم چي ته په أمر کيږې.

بيا کله چي سهار سو نو ده مبارک دا خبره وپيژندله چي دا خوب د الله (جل جلاله) له لوري څخه دئ ، په همدې سبب د لوې أختر و نهمي ورځي ته ﷺ يومِ عرفه ﷺ ويله کيږي .

پوه سه! چي په دې باره کښې علماوو اختلاف کړئ دئ چي و عرفات ته ولي عرفات ويل کيږي او دارنګه د عرفې و ورځي ته ولي عَــرَفــه ويله کيږي ؟ چي تفصل يې په دې شرحه دئ:

اول : ضحاک (رح) فرمايلي دي چي کله حضرت آدم (ع) و ځمکي ته راکښته کړ سو نو دَی مبارک په هند کي واقع سو او حواء (رض) په جـــده کي واقع سوه ، بيا حضرت آدم (ع) د حوآء طلب کاوئ او حوآء دده طلب کاوئ ، بيا د عرفې په ورځ په عرفات کښې دوی دواړه سره يو ځائ سول او يو دبله يې سره وپيژندل ، نو په دې سبب د عرفې ورځ په ﷺ عرفه ﷺ سره او عرفات په ﷺعرفاتﷺ سره نامداره کړ سو.

دوهم : سُدَی (رح) فرمايلي دي چي عرفات ته چي عرفات ويل کيږي چي حضرت هاجر (رضي الله عنها) حضرت إسماعيل (ع) يعني هغه وخت چي دَی وړوکئ ؤ د حضرت سارا (رضي الله عنها) له حضور څخه وايستئ او يويې وړئ په دغه وخت کښې حضرت إبراهيم (ع) له کور څخه غائب ؤ ، نو کله چي إبراهيم (ع) راغئ او اسماعيل يې په نظر کي رانغلئ او حضرت ساره د حضرت هاجرې قصه ورته وکړه نو إبراهيم (ع) په دوی پسي ولاړئ ، بيا يې دوی دواړه په عرفات کښې وموندل ، نو دغه ځائ په عرفات سره مسمی کړ سو .

دريم : حضرت عطآء (رح) فرمايلي دي چي عرفات چي په عرفات مسمی کړ سو نو ددې وجه دا وه چي جبرئيل (ع) چي و إبراهيم (ع) ته کوم وخت د حج مناسک ورپيژندل نو کله چي بې يو مَنسَک د حج ، يو ځائ د عبادت په حج کښې وروښووئ نو بې ورته وويل چي اوس دي دا ځائ وپيژندئ ، بيا بې بل ځائ ورښووئ او هم هغسي بې ورته ويل.

يعني نو کله چي عرفات ته ورسيدل نو د حج ټول مناسک و إبراهيم (ع) ته وروپيژندل سول ، نو په دې وجه دا ځائ په عرفات سره مسمی کړ سو.

.....

د عرفې دورځي او د شپې فضيلت :

له إبن عمر (رضي الله عنهما) څخه روايت دئ چي ما واوريدل له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) څخه چي فرمايل يې :

إنَّ اللهَ تعالى ينظر الى العبادِ يومَ عرفة ، فلا يَدَعُ أحدًا في قلبه مِثقالُ ذرةٍ منَ الإيمانِ إلا غَفَرَ لَه .

يعني بېشكه الله تعالى گوري په نظر درحمت سره و بندګانو خپلو ته په ورځ کښي د عرفې ، نو نه پريږدي هيڅ داسي يو څوک چي په زړه کښي دده قدر د يوې ذرې وي له ايمان څخه ، مګر بخښه کوي هغه لره.

له جابر (رضي الله عنه) څخه روايت دئ چي رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي کله د عرفې ورځ سي نو راکښته سي الله (جل جلاله) (يعني په بلا کيفه راکښته کيدلو سره ، يا رحمت دده راکښته سي) و سمآء الدنيا يعني و اول اسمان ته (چي فلک القمر ورته ويل کيږي) بيا فخر کوي دَی په حاجيانو سره پر ملائکو باندي ، نو ورته وايي الله پاک و ملائکو ته چي اې ملائکو ځما وګورئ وبندګانو ځما ته ، څرنګه راغلي دي وماته له هره ليري ځايه څخه په داسي حال کښي چي سرونه يې ببر دي او په خاورو سپيره دي ، أميد کوي د رحمت ځما او بيريږي له عذاب ځما څخه ، نو لازم دئ پر مزور (يعني پر هغه چا باندي چي دده و زيارت ته څوک راسي) دا کار چي عزت به ورکوي و زيارت کونکي خپل ته ، او لازم دئ پر هغه چا باندي چي ميلمه ورته راسي دا چي عزت به ورکوي و ميلمانه خپل ته ، شاهدان سئ ! (يعني اې ملائکو) پر دې خبره باندي چي بېشکه په تحقيق سره بخښنه وکړه ما دوئ لره ، او ومي ګرځوله ميلمستيا ددوئ داخليدل و جنت ته.

پوه سه ! چي د عرفې و مبارکي ورځي ته ﷺ يومُ الحج الأكبر ﷺ او ﷺ يومُ المباهات ﷺ هم ويل کيږي ، او دارنګه ددغي مبارکي ورځي له نومو څخه : مشهود هم يو نوم دئ ، لکه الله پاک چي فرمايلي دي : وشاهِدٍ و مشهود .

له إبن عمر رض څخه روايت دئ چي رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي اګاه اوسئ ! چي بېشکه ډير غټ د خلګو په حيث د جرم هغه څوک دئ چي راوګرځي له عرفات څخه (يعني پر عرفات باندي ودريږي) بيا د مزدلفې شريفې پر طرف راروان سي او دا خيال يې وي چي الله (جل جلاله) به ده لره د ګناوو بخښنه نه وي کړې .

همدارنګه له إبن عباس بن مرداس (رض) څخه روايت دئ چي رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د عرفې په ورځ په عرفات کښي د أمـــت لپاره د مغفرت او رحمت دُعا وکړ ه ، نو الله تعالى په جواب کښي ورته وفرمايل چي کومي ګناوي د دوئ چي د بندګانو تر حقوقو پوري اړه نلري او ځما او د دوئ په منځ کښي وي نو په تحقيق سره هغه ما ستا و أمت ته وروبخښلې ، مګر که په دوئ کي ځينو پر ځنو نورو باندي ظلم کړئ وئ نو هغه نه وربخښم (يعني د بندګانو تر حقوقو نه ورتيريږم) نو د اسلام پيغمبر بيا و الله تعالى ته عرض وکړ چي اې ربـــه ! بېشکه ته خو قادر يې پر دې باندي چي و دغه مظلوم ته (يعني له خپله ځانه څخه) داسي بدل او ثواب ورکړې چي هغه بهتر وي له

مَظلَمې او حقه دده څخه ، چې پر هغه چا باندې يې لري کوم چې بر ده باندې يې ظلم کړئ دئ ، او دغه ظالم وبخښې او خلاص يې کړې.

نو په دغه وخت کښې د إسلام و پيغمبر ته دده ددغې غوښتنې جواب الله پاک ورنکړ ، بيا کله چې د مزدلفې شريفې سهار سو (چې دلوی أختر د ړومبی ورځې سهار دئ) نو د إسلام پيغمبر دغه ذکرسوې دُعا بيرته راوګرځوله ، نو الله (جل جلاله) په جواب کښې ورته وفرمايل چې بېشکه په تحقيق سره بخښه وکړه ما دوی له (يعني ستا و أمتيانو ته به د بنده ګانو تر حقوقو هم ورتير سم (يعني په دې ډول چې د دوی و حقدارانو ته به د دوی له طرفه د قيامت په ورځ زه له خپله ځانه بدله ورکړم. (

بيا د إسلام پيغمبر تبسم او نرمه خندا وکړه ، نو په أصحابو کښې دده يو چا ورته وويل چې اې د خدائ رسوله ! په داسي ساعت کښې دي خندا وکړه چې عادت مبارک ستا په هغه ساعت کښ د خندا کولو نه وو ؟ نو د إسلام پيغمبر ورته وفرمايل چې د الله پاک د دُښمن إبليس له وجي څخه مي وخندل ؛ ځکه دَی ملعون چې کله په دې خبره عالم سو چې الله پاک ځما دُعا په باره کښې د أمت ځما قبوله کړه نو د ﷺ وَيل او ثُبور ﷺ نعرې يې شروع کړې .

.....

د عرفې په ورځ د روژې نيولو ثواب:

له حضرت أبې قتاده (رض) څخه روايت دئ چې نبي (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي :

صيام يومِ عرفة كفارةُ سنتين ، سنة ماضية و سنة مستقبلة

يعني د عرفې د ورځې روژه رژه ونکې د ګناوو د دوو کالو ده ، چې اول يې تير سوئ کال دئ او دوهم يې راتلونکئ کال دئ.

.....

د عرفې په ماپښين په عرفات کښې د حضرت جبرئيل ، ميکائيل او خضير (عليهم السلام) دعا :

له حضرت إبن عباس څخه روايت دئ چې رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چې بري او بحري (يعني حضرت إلياس او خضير ع م) هر کال په مکه شريفه کښې سره يو ځائ کيږي ، بيا يو له دوی وهغه بل ته دا ډول وايي:

قل ! بسم اللهِ ماشآءالله لا يأتي بالخيرِ إلا الله ، بسمِ اللهِ ماشآءاللهُ لا يَصرفُ السوءَ إلا الله ، بسم اللهِ ماشآءالله و ما بكم من نِعمةٍ فمنَ اللهِ ، بسم اللهِ ماشآءالله و لا حولَ ولا قوةَ إلا باللهِ .

حضرت إبن عباس ويلي چي نبي (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي هر څوک چي دغه کلمې هره ورځ وايي نو تر مابنام پوري به له غرقه ، حرقه او له هر مکروه او ناخوښه شي څخه به په أمن وي او هر څوک چي دغه کلمې مابنام ووايي نو تر سهاره پوري به د الله تعالى په حفاظت او ساتنه کښې وي .

حضرت إبن عباس دا هم فرمايلي دي چي حضرت إلياس او خضر چي سره يو ځائ سي نو هر يو د هغه بل سر هم ورخريي .

له حضرت عــلي (كرم الله وجهه) څخه روايت دئ چي ده مبارک فرمايلي دي چي په هره ورځ کښې د عرفې په عرفات شريف کښې حضرت جبرئيل ، ميکائيل ، إسرافيل او خضر (عليهم السلام) سره يو ځائ کيږي ، بيا جبرئيل داسي وايي:

ماشآءالله و لا حولَ ولا قوةَ إلا باللهِ .

بيا ميکـائيل داســي وايي : ماشآء الله كل نعـــمَةٍ منَ اللهِ.

بيا إسرافيل داســي وايي : ماشآء الله الخيرَ كله بيدِ اللهِ .

بيا خضر (ع) داسي وايي : لا يَـــدفـــعُ الســـوءَ إلا الله .

بيا سره جلا کيږي دوی ، بيا نه سره جمع کيږي د بل کال د عرفې تر ورځې پوري.

.....

مسلمانان به په عرفات کښې کومه دُعا وايي ؟

محترمو ورونو ! ملا علي القاري (رحمه الله تعالى) په خپل شهره آفاق کتاب ﷺ إرشاد الساري ﷺ کښې د عرفات يوه داسي له حده زياته جامع او پر هر څه باندي مشتمله دُعا ذکر کړېده ، چي په هر وخت کښې د مسلمان دپاره د وِرد او وظيفې په ډول له هر څه څخه کفايت کوي ، خو دلته يې ذکر کول بيخي ناممکن ښکاري ، دلته زه يوه داسي دُعا درته ذکر کوم چي هر مسلمان له هغې سره بيخي عادتي دئ او ډيره مختصره او د لوی عظمت والا دُعا ده ، چي هغه همدغه دعا ده چي هر مسلمان يې د التحيات په پای کښې په هر لمانځه کي وايي چي:

ربنا آتنـا في الـــدنيا حسنة و في الآخرة حسنة وقـــنا عذابَ النار .

له حضرت أنس (رض) څخه روايت دئ چي د إسلام پيغمبر به دغه دعا بيخي ډيره ويله .

حضرت إبن جُرَيج (رح) فرمايلي دي چي په پخوا وخت کښي به مسلمان په دې أمر کيدئ چي په ﷺ مَوقَف ﷺ يعني په عرفات کښي په أکثري ډول دده دُعا بايد همدغه دُعا وي .

له حضرت إبن عباس څخه روايت دئ چي د کعبې شريفي د رُکنِ يماني په نزد يوه پرشته له هغه وخت څخه ولاړه ده چي اسمانونه او ځمکه الله پاک پيدا کړيدي ، او هر څوک چي دغه مذکوره دعا وايي نو دغه پرشته آمين پر وايي.

علماءکرامو په دې اړه اختلاف کړئ دئ چي له دغو دوو حسنو څخه مراد څه دئ کومي چي په دغه دُعا کي ذکر دي :

حضرت علي (رض) فرمايلي دي چي له اولي حسنې څخه صالحه ښځه او له دوهمي څخه د جنت حوري مراد دي ، او له نار څخه بده ښځه مراد ده .

او حسن (رح) ويلي دي چي له اولې حسنې څخه علم او عبادت مراد دئ او له دوهمي څخه جنت مراد دئ .

او سدي او إبن حبان (رحم) فرمايلي دي چي له اولي حسنې څخه حلال، پراخ رزق او عمل صالح مراد دئ او له دوهمي څخه مغفرت ، بخښنه او ثواب مراد دئ .

او إبن عطية (رح) فرمايلي دي چي له اولي حسنې څخه علم او عمل په دا علم مراد دئ او له دوهمي څخه اسانتيا د حساب او دخول وجنت ته مراد دئ.

د لوی أختر د مبارکو شپو او ورځو ، داراز د لوی أختر د لمانځه، أضحيې او قربانۍ کولو په ارتباط مفصل او محقق بيان:

محترمو مسلمانانو ! دغه بيان په متعددو برخو کښې درته وړاندې کوم:

اولـــــه برخه:

د أختر ومبارکي ورځې ته ﷺ عيد ﷺ ولې ويل کيږي ؟

په دې باب علماوو بېلابېلې وجې ويلې دي : اوله وجه داده چې په دغه ورځ کې الله پاک د فرح او سرور ، يعني د خوښۍ او خوشحالۍ إعاده و خپلو بندګانو ته کوي.

دوهمه وجه يې داده چې په دغه ورځ کښې بندګان و تضرع ، ژړا او و يو داسې عبادت ته عود او رجوع کوي کوم چې په بل وخت کښې هغه عبادت نسته ، لکه د أختر لمونځ ، سرسايه او أضحيه ، او الله پاک و داسې إنعام او ورکړې ته او و داسې بخښش ته پر خپلو بندګانو باندې عود او رجوع کوي کوم چې هغه قسم إنعام په نورو وختو کښې نکوي.

دريمه وجه يې داده چې په دغه ورځ کښې بندګان و خپل أصلي حالت ته راګرځي چې عبارت دئ له طهارت او پاکوالي څخه له ګناهونو .

څلرمه وجه يې داده چې و مؤمنانو ته په دغه ورځ کښې د الله (جل جلاله) له طرفه داسې فرمايل کيږي چې : عودوا إلى منازلكم مغفورا لكم.

يعني اې مومنانو ! وګرځئ (له عيدګاه څخه) و خپلو کورو ته په داسې حال کې چې بخښنه د ګناوو وکړه سوه تاسې لره .

پنځمه وجه يې داده چې څرنګه چې دغه مبارکي ورځې د أختر هر کال پر مسلمانانو باندې عود او رجوع کوي نو ځکه عيد ورته ويل کيږي .

شپږمه وجه يې داده چې په دغو ورځو کښې مسلمانان د يوه او بل و کور ته د مبارکۍ په خاطر رجوع کوي .

اومه وجه يې داده چې و دغې مبارکي ورځې ته مسافر خلګ چې څونه يې کوشش کيږي له سفر څخه وخپلو کورو ته عَود او رجوع کوي.

)كذا في الغنية للشيخ عبدالقادر جيلاني رح . (

دوهـــــمه برخه :

پوه سه ! چي عالم بشر چي له کومه وخته و دنيا ته راغلئ دئ نو عام له دې که مؤمنان وي او که کافران وي ، په هر قرن کي هر قوم په کال کي د خوشحالۍ او د سره راغونډيدلو داسي ورځي درلودلي دي لکه څرنګه چي په اسلام کښې د أختر مبارکي ورځي دي ، خو د مسلمانانو او کفارو د داسي ورځو په نسبت فرق په دې کښې دئ چي د مؤمن أختر د الله تعالى د رضـــا لپاره وي او د کافر أختر دشيطان ملعون د خوشحالۍ په خاطر وي.

مومن د أختر د ورځي په مناسبت چي د إجتماع او راغونډيدلو وخائ ته ځي نو په داسي حال کي ځي چي پر سر باندي يې تاج د هدايت وي او په سترګو کښې يې علامه او نښانه د فکر او عبرت ښکاره کيږي او غوږونه يې د حق د خبرو اوريدونکي وي او پر ژبه باندي يې د توحيد کلمه جاري وي او په زړه کښې يې معرفت ، يقين او ايمان موجود وي او پر اوږو باندي يې د إسلام پټو اچولئ وي ، او ملا يې د الله پاک د بندګۍ په کمربند ټرلې وي ، او د ورتللو ځايونه يې جامعګاني او مسجدونه وي ، او معبود يې ربُّ العبـــاد و البـــلاد وي

بيا و الله (جل جلاله) ته تضرع کونکئ او له ده څخه د خپلو حاجتو غوښتونکئ وي ، او په مقابل کښې يې الله پاک دده د دعا ګانو إجابَت کوي او قِسم قِسم إنعامات ورکوي او د قيامَت په ورځ د عزت او کَرامت و ځائ ته چي جنتونه دي ورولي.

او بالمقابل کافر چي د خپلي خوشحالۍ او د أختر په ورځ کښې و إجتماعګانو ته ورځي ، نو په داسي حال کښې ورروان وي چي د ضلالَت او ګمراهي او د دُنيا اوآخرت د خُسران او تاوان تاج يې پر سر وي او پر غوږو باندي يې مُهر د غفلَت وهل سوئ وي ، او پر سترګو باندي يې حِجاب او پرده د ضلالت راغورځېدلې وي او د نفسي او شيطاني خواهشاتو نښانې له ليري لا په ده کښې ښکاره کيږي ، او پر ژبه باندي يې د شقاوَت او بدبختۍ مُهر وهل سوئ وي ، او زړه يې د کُفر او د بې ايمانۍ ظلمت او تيارې نيولئ وي ، او پر ملا باندي يې د حق د مخالفت او د شيطان د إطاعت او فرمانبرداری کمربند ټرلئ وي ، او د ورتللو ځايونه يې هغه وي په کوم کښې چي نفساني و شيطاني او د فسق او فساد کارونه إجرا کيږي ، او معبود دده نفسي خواهشات ، شيطان او بُـتان وي ، او ورتګ بې اخير اخير د جهنم و اورته وي .

دريـــــمه برخه :

پوه سه ! چي د تاريخ په اوږدو کښې په دنيا کښې څلور قسمه اخترونه و شهرت ته رسيدلي دي :

اول : د إبراهيم (ع) د مُشرک او کافر قوم أختر ، چي په قرآنکريم او تفسيرو کښې يې ذکر راغلئ دئ

دوهم : د فرعونيانو أختر چې په قرانکريم کښې يې په دغه قول کښې د الله پاک ذکر سوئ دئ چې : قالَ موعدكُم يومُ الزينة.

چې په همدغه ورځ د أختر کښې د دوی د موسی (ع) او د فرعون د ساحرانو مقابله وسوه ، چې په نتيجه کښې ټولو ساحرانو پر حضرت موسی (ع) باندې ايمان راوړئ .

دريم : د حضرت عيسی (ع) د قوم (يعني د نصاراوو) أختر ، چې کله عيسی (ع) د حواريينو په غوښتنه له الله (جل جلاله) څخه د اسماني مائدې او سترخوان غوښتنه وکړه او الله پاک دده دُعا قبوله کړه او له اسمان څخه يې دده له غوښتني سره سم مآئده او سترخوان چې پر قِسم قِسم خوراکي موادو باندې مشتمل ؤ ورته راکښته کړ ، لکه چې الله تعالی په قرانکريم کښې د حضرت عيسی (ع) له دغې غوښتنې څخه په دې ډول حکايت فرمايلئ دئ :

اللهم ربنا أنزل علينا مآئدة منَ السمآءِ تكونُ لنا عيدًا لأولنا و اخرنا و آية منک.

نو په کومه ورځ چې دغه مآئده د عيسی (ع) پر قوم باندې له الـــهي لوري نازله کړه سوه هغه ورځ د دوی دپاره د أختر ورځ مقرره کړه سوه.

څلرم : قِسم أختر د أمت د حضرت محـــمد مصطفی (صلی الله عليه و آله وصحبه وسلم) دئ.

محترمو ورونو ! د لوی أختر په مبارکه ورځ کې دوه ستر او عظیم الشانه عبادتونه تر سره کیږي:

اول د اختر لمونځ.

دوهم أضحیة او قرباني کول .

د أختر د لمانځه د حکم په اړه د څلورو امامانو په منځ کښې څه ناڅه اختلاف موجود دئ:

د إمام أعظم (رضي الله عنه) په نزد بنا پر صحیح او ﷺ مفتی به ﷺ قول واجب دئ.

اول په دې دلیل چې د اسلام پیغمبر د أختر پر لمانځه باندې داسې مواظبت او دوام کړئ دئ چې په ټول عمر یې یو ځل هم نه دئ پرې ایښئ.

دوهم په دې دلیل چې دغه لمونځ بې جماعته نسې کیدلائ ، نو که چیرې واجب نه وائ نو بې جماعته به هم کیدلائ سوائ .

او شافعیة او مالکیة ودې خبرې ته تللي دي چې د أختر لمونځ سنت مؤکد دئ او واجب ندئ.

دلیل د دوی حدیث د أعرابي دئ چې مشهور او صحیح حدیث دئ .

او د إمام أحمد بن حنبل په نزد د أختر لمونځ فرض کفایي دئ.

د أختر د لمانځه نیت او د کولو طریقه په دې ډول ده:

نیت مې کړئ دئ د زړه له إخلاصه ، لمونځ کوم دوه رکاته د لوی أختر ، سره له شپږو زائدو تکبیرو مخ مې دئ و طرف ته د کعبې شریفې ، إقتدا مې ده په دې حاضر امام پسې ــ الله أکبر .

وروسته له دې امام ﷺسبحانک اللهم ... ﷺ تر پایه وایې ته بې هم ووایې ، بیا درې زائد تکبیرونه ویل کیږي او د هر تکبیر له ویلو سره لاسونه و غوږو ته وړل کیږي ، په اولو دوو تکبیرو کې چې لاسونه له غوږو څخه راکښته کړې نو ایله بې نیسې او له دریم تکبیر څخه وروسته به لاسونه تر نامه لاندې ونیسې لکه په نورو لمنځو کښې ، بیا دغه رکعت په هغه ډول کیږي لکه څنګه چې نور لمنځونه کیږي ، ودوهم رکات ته چې امام راپورته سي نو اول قرآئت ویل کیږي او وروسته بیا درې تکبیرونه ویل کیږي له هر تکبیر سره لاسونه و غوږو ته وړل کیږي خو دلته به له هر تکبیر څخه وروسته چې لاسونه له غوږو راکښته کړې نو ایله بې نیسې ، بیا امام څلرم تکبیر د رکوع لپاره وایي او لاسونه و غوږو ته نه پورته کوي ته به هم دغه ډول کوې ، بیا چې کله امام سلام وګرځوي نو خطبه وایي ته به و

خطبې ته په ډيره عاجزي او په حضور د زړه سره مطمئن او ارام غوږ نيسې ، بيا له خطبې وروسته چې دُعا کيږي نو خيال به ساتې چې دزړه په حضور او په ډير لوی احتياج او عجز سره په دعا کښې ګډون ورسره وکړې .

پوه سه ! چې دلمانځه په نيت کښې د تکبيرو ذکر ضروري نه دئ ، او نيت په خوله سره ويل هم ضروري نه دئ بلکې که يوازې په زړه کې وويل سې هم کفايت کوي .

قرباني او أضحية :

محترمو وروڼو ! دوهم ستر عبادت په دغه ورځ کښې قرباني کول دي د قربانی په حکم کښې هم امامانو څه ناڅه اختلاف کړئ دئ ، د شافعيانو او حنابله وو په نزد چې دا د امام مالک په نزد هم ارجَح قول دئ ، او له امام ابويوسف څخه هم يو روايت په دغه ډول راغلئ دئ دادئ چې أضحيه او قرباني سنت مؤکده ده ، او دا قول د ابوبکر ، عمر ، بلال او أبومسعودبدري هم دئ.

او د إمام أعظم (رضي الله عنه) په نزد أضحيه واجب ده ، او دا د امام محمد او امام زفر قول هم دئ ، او له ابويوسف او امام مالک څخه هم يو روايت په دغه شکل راغلئ دئ ، او دا د ربيعة ، ليث بن سعد ، اوزاعي او سفيان ثوري مذهب هم دئ.

)کذا في الموسوعة الفقهية . (

د قربـــــانی ثواب او فـــــضيلـــت :

)١ : (په ﷺ زادالمقوين ﷺ کښې ذکر دي چې په حديث شريف کې راغلي دي چې کوم سړئ چې قدرت د قربانی کولو لري او قرباني ونه کړي نو دده سرائ وده ته داسي ښيرا کوي چې الله تعالی دي تا داسي له هر خير څخه محروم وګرځوي لکه څرنګه چې دي زه له قربانی څخه محروم کړم.

)٢ : (له حضرت علي (رض) څخه روايت دئ چې نبي (صلی الله عليه وسلم) فرمايلي دي چې هر څوک چې له خپل کور څخه و رانيولو د أضحيې ته ووزي نو د هر قدم اخستلو په بدل کښې و ده ته لس نيکی ورکړې کيږي او لس ګناوي ورڅخه محوه کيږي او لس درجې الله پاک ورکوي ، بيا چې کله د أضحيې د رانيولو په باره کښې خبره کوي نو دغه خبره دده استغفار بلله کيږي ، او هغه وخت چې د أضحيې روپی د أضحيې و مالک ته ورکړي نو هره روپی يې په اوه لکه روپو حسابيږي ، بيا چې کله دغه قرباني دَی پر مځکه باندي د ذبحه کولو لپاره غوزاره کړي نو تر اوومي مځکي پوري چې هر شئ دئ هغه دده لپاره بخښنه غواړي ، او کله چې بيا دغه قرباني حلاله کړي او وينه يې توی کړي نو له هر څاڅکي څخه د وينې ددغې قربانی لس پرشتې الله پاک پيدا کوي چې د قيامت تر ورځې

Download from: aghalibrary.com

پوري دده لپاره د مغفرت دُعا کوي ، بيا چي کله د قربانۍ غوښه تقسيم کړي نو د هري ګولې په بدل کښې الله پاک دونه ثواب ورکوي لکه يو مريي چي له اولاد څخه د اسماعيل (ع) يو څوک ازاد کړي .

)۳ : (نبي (صلى الله عليه وسلم) فرمايلي دي چي کله تاسي د قربانۍ د حلالولو اراده وکړۍ نو د خپل کور ټول اوسيدونکي سره راټول کړۍ چي د قربانۍ و حلالولو ته حاضر سي ؛ ځکه الله پاک بخښنه کوي و اهل بيت ته د قرباني کونکي او و هغه چا ته چي حاضر سي ودغه قربانۍ ته او و هغه چا ته چي ودريږي پر دغه قربانۍ باندي .

)۴ : (د اسلام پيغمبر و حضرت فاطمې (رض) ته وفرمايل چي ولاړه سه او د خپلې قربانۍ پر سر باندي حاضره سه ؛ ځکه اول څاڅکئ د وينې چي له حلق څخه د پسه د قربانۍ را جلا سي نو ټول ګناهونه الله پاک تاته درعفوه کوي ، او په شمار د هر تار د وريښتانو د قربانۍ يوه نيکي الله پاک د قرباني کونکي په عملنامه کښې ليکي ، او د قيامت په ورځ د قربانۍ غوښه ، پوست او وينه د قرباني کونکي د نيکو أعمالو په تله کي ورلويږي (انتهى مختصرًا) .

)۵ : (د اسلام پيغمبر فرمايلي دي چي هغه څوک چي د قربانۍ قدرت نلري نو څلور رکاته لمونځ دي وکړي او په هر رکعت کښې دي يو واري الحمد لله او پنځلس واره ﴿ إنا أعطيناک الکوثر ﴾ ووايي نو د قربانۍ ثواب به الله (جل جلاله) ورکړي .

)کذا في صــلوة مسعودي و الغنية. (

Download from: aghalibrary.com

Download from: ketabton.com